

Bütün ülkelerin
proleterleri birlesin!karkâren hemü
velâten yekbin!

İŞÇİNİN SESİ

Faşizme karşı
devrim için
savaş!Yıl:8, Sayı: 192
22 Mart 1982

ÇEK-AL

John Bowden, İngiltere Demokratik Hukukçular Örgütü (Haldane Society) üyesidir. Türkiye'de Demokratik Hakları Savunma Komitesi tarafından 12 Mart'ta Londra'da düzenlenen bir toplantıda yapılan bu konuşma, DİSK davasını bir hukukçu gözüyle ele alıyor ve davanın hukuksal açıdan temelsizliğini çarpıcı olarak sergiliyor.

DİSK davası hukuksal olarak temelsizdir

John Bowden

Arkadaşlar, Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK)'in 52 yöneticisinin yargılanmakta olduğu dava üstüne çok az şey biliniyor. Halkın bilgisine açık olması gereken davanın belli başlı ayrıntıları üstüne gerçekte hiçbir şey bilmiyoruz desek yeridir. Bir kez bu, başlı başına şiddetle eleştirilmesi gereken bir durumdur. Öte yandan 52 tane sendika yöneticisinin topluca yargılanması muazzam bir olaydır. Bu davanın büyüklüğü kavranmalı, bütün dünyada daha geniş duyurulmalı, geniş bir bilgilendirme ve iletişim sağlanmalıdır. Bu dava üstüne, sınırlı da olsa bildiklerimizi sıralayınca şöyle bir tablo çıkıyor:

En başta belirtmek gereken nokta, davayı askeri bir mahkemenin yürüttüğüdür. Bir kez bu korkunç bir olgudur. Çağımızda askeri davalar göreceli olarak azınlıktadır. Göreceli olarak diyorum, çünkü çağımızda askeri olmayan davalar daha yaygındır. Dünyadaki binlerce sivil davanın arasında askeri davalar çok çok özel nedenlerle ortaya çıkıyor. DİSK davası, Türkiye hükümetinin ve Askeri Mahkeme Başkanlığı'nın açıkladığı gibi "savaş koşulları" adı altında yürütülüyor. Bunlar, *mahkemenin kendisinin ve hükümetin* açıkladığı koşullardır: "Savaş koşulları"!

İkinci önemli olgu 52 sanığın hepsinin de sivil olması ve askeri hukuka tabi olmasıdır. Ama tüm davalılar "savaş koşulları" adı altında askeri bir savcı tarafından, askeri bir mahkemede yargılanıyorlar. Askeri savcı 52 sendika yöneticisi için idam cezası istiyor.

Şimdi burada duralım ve biraz düşünelim. Bu verilerle düşünen bir insan şunu diyecektir: "Savaş koşulları altında, askeri mahkemede, 52 insan için ölüm cezası isteniyor. Bu müthiş bir durumdur. Ne yaptı bu insanlar? Bunlar mutlaka korkunç bir şey yapmış olmalı. İddianamede herhalde en azından bir ihanetin, bir cinayetin ya da buna

benzer şeylerin delilleri yer alacaktır.

Ama olguları incelediğimiz zaman bu anlamda dişe, tırnağa dokunur en ufak bir şey göremiyoruz.

Askeri mahkeme 52 sanığın herbirinin yalnızca *bir* savunma avukatı olabileceğini buyuruyor. Bu derece ciddi bir mahkeme için bu olağanüstü bir karardır. Neden tek bir savunma avukatı? İddianame 855 sayfadır. Savunmanın ağır bir görevle karşı karşıya kaldığı açıktır. Ayrıca, 52 sanığa herhangi bir ön bilgi, ya da iddianamenin bir kopyası verilmemiştir. İddianame, 24 Aralık'ta, mahkeme başlamadan 3 gün önce savunmayı yürüten komitenin yalnızca 4 üyesine verildi. Sanıklar böylece, mahkemeden ancak 3 gün önce 855 sayfalık iddianameyi görebilme olanağı buldular.

Savunma Komitesi'nin başkanlığını İstanbul Barosu Başkanı Orhan Apaydın yürütüyordu. Apaydın'la Ahmet Taştan'ın mahkemesinde hazır bulunduğum dönemde İstanbul'da tanışmıştım. Kendisi yalnız Türkiye'de hukuk çevrelerinin tüm kesimlerince değil, dünyanın çeşitli merkezlerinde de tanınan ve saygı duyulan bir insan. Birçok değerli hukuk kitabının yazarı olan Orhan Apaydın, İstanbul Barolar Birliği Başkanlığı'na uygun, seçkin bir insandır.

27 Şubat tarihli *The Times* gazetesinde, Türkiye'de bir gün önce, dünya barış hareketinin gelişmesi için çalışan 44 kişilik bir gurupla birlikte Orhan Apaydın'ın da tutuklandığı haberi yer aldı. Yine aynı yazıda Orhan Apaydın'ın, 52 DİSK yöneticisinin savunma avukatlığını üstlenmesinin İstanbul Barosu Başkanlığı ile bağdaşmayacağı konusunda 1981 yılı boyunca "uyarıldığını" okudum. Buna rağmen Apaydın onurlu bir yol izledi ve "uyarıları" avukatlığı üstleneceğini duyurarak yanıtladı. İstanbul Barosu Başkanı olarak kendisi için sendika liderlerini, ya da herhangi

bir başka insanı savunmak arasında bir fark olmadığını, bir avukat olarak elinden gelenin en iyisini yapacağını bildirdi. Bunun üstüne yeniden "uyarıldı". Davayı kabul etmemesi için baskı yapıldı.

Tüm güçlülere rağmen Apaydın direndi ve savunmayı terketmesi için verilen gözdağına inatçılıkla karşı durdu. Sonuçta bir başka "suç", Barış Derneği üyesi olma "suçu" nedeniyle tutuklandı. Bu, kendisinin de vurguladığı gibi, 52 DİSK yöneticisinin davasında görünmemesi için yapılan uyarıları dinlememesinin cezasıydı. Ne rastlandı ki, barış eylemleri nedeniyle tutuklanan 44 kişilik gurup için de savcı, askeri mahkemeye *1319 sayfalık* bir iddianame sundu ve 44 davalının hepsi için yüzlerce yıl tutan hapis cezası istedi.

Gördüğümüz gibi, burada İstanbul Barolar Birliği Başkanı'nın kendisi, yüzlerce yıl tutan ceza istemiyle ve yoğun bir iddianameyle yargılanacaktır. İddianamenin yönelttiği suçlama ise son derece yuvarlak ve hiçbir biçimde belirgin olmayan bir suçlamadır: "Barış için eylemde bulunmak"!

DİSK davası, 24 Aralık 1981'de, Noel tatilinden bir gün önce açıldı. Batı ülkelerinden birçok avukatın DİSK mahkemesini izlemek istedikleri biliniyordu. Ayrıca Noel'in Batı dünyasında, insanların dünyada süregiden tüm kötü olaylarla ilgilenmek istemedikleri ufak bir tatil dönemi olduğu da biliniyordu. Mahkemenin açılışının o güne denk getirilişi, Batı Avrupa ülkelerinde dava-ya mümkün olduğu kadar az dikkat çekilmesi için alınmış etkili bir önlemdi.

Dava üstüne söylemek istediğim birkaç nokta var. Davanın açılışında savcı, konunun siyasal rengini açıkça hiç sıkılmadan ortaya serdi. Sanıklar ve avukatlar üstünde yoğun baskı uygulamak, söyleyeceklerini söyletmemek için, mahkemede askeri bir *olağanüstü durum*

atmosferi yaratmaya çalıştı. Savcı iddianameyi okumasını sık sık keserek, yargıç ve yargıç yardımcısına, "mahkemenin barışçıl atmosferini bozabilecek çok sayıda insanın olabileceğini" ileri sürdü ve "mahkemenin güvenliğinin yeterince sağlanıp sağlanmadığını" sordu(!) Mahkeme salonunda, süngü takmış askerlerin sayısını göz önüne getirilirse, savcının, *birincisi*, nasıl olup da "barışçıl bir atmosfer"den söz edebildiğini, *ikincisi*, böyle bir ortamda kimin bu atmosferi bozabileceğini, ve *üçüncüsü*, mahkemenin güvenliği üstüne neden böyle açık bir korkuya kapılmış olabileceğini anlamak oldukça güçtür.

Belirttiğim gibi, mahkemede askeri bir olağanüstü durum havası yaratmak için bilinçli bir çaba vardı. İddianamenin bir kopyasını elde edemedim (çok az kişide vardı) ama hemen hemen tümüyle siyasal suçlamalardan oluştuğunu biliyorum. Bilebildiğim kadarıyla şunu güvenle söyleyebilirim: Eğer "yasalara karşı gelme" ya da bu çeşitten (yani hukuksal) suçlamalar olsaydı, iddianame basında geniş bir biçimde rapor edilirdi. Ama sansürlü ve güdümlü Türkiye basınında rapor edilen noktaların, *hukuksal suçlama* diyebileceğimiz tür suçlamalarla uzaktan yakından bir benzerliği, bir ilişkisi yoktur.

Resmi basında halka sunulan belli başlı "suçlamalar"dan örnek vereceğim:

Birincisi, 52 sendika lideri Türkiye dışındaki sendika örgütleriyle ilişki kurmuş. Bu doğrudur. Örneğin DİSK iki uluslararası sendika federasyonu ile ilişki kurdu. Biri, Amerika ve İngiltere'deki sağ kanat sendika liderlerinin, komünistlerin egemenliğinde olmakla suçladıkları Dünya Sendikalar Federasyonu'dur. Ama iddianamede başka bir örgütün de adı geçiyor: Bu örgüt, Uluslararası Hür Sendikalar Konfederasyonu'dur.

Ahmet Taştan'ın davası ile ilgilenirken "Türk Ceza Kanunu"nu incelemiştim. Kanunda Türkiye dışında sendikal örgütlerle ilişki kurmayı yasaklayan bir madde olduğunu sanmıyorum.

İkincisi, iddianame 52 yöneticisi barış eylemlerine katılmakla suçluyor.

52 yöneticinin bu çeşit bir eyleme katılmış olmasını bir suçmuş gibi göstermek gerçekten şaşırtıcıdır. Yine "Türk Ceza Kanunu"nda bu tür eylemlerin suç olduğuna ilişkin hiçbir şey yoktur. Ayrıca barış için savaşımayan hiçbir sendika lideri, üyelerinin çıkarlarını savunamaz. Ayrıca barış için savaşanlara dünyada ceza değil, ödül verilir.

Üçüncüsü, 52 DİSK yöneticisi, faşizme karşı olmakla suçlanıyor.

Bildiklerimiz, tarihin bize faşizm üstüne öğrettikleri karşısında hangi

sendika lideri başını dik tutup "faşizme karşı değilim" diyebilir? Faşizme karşı olmak, faşizme karşı eylem yürütmek nerede olursa olsun bir demokratik örgüt için en temel görevdir.

Dördüncüsü, 52 sendika yöneticisi, Kıbrıs'ın işgaline karşı olmakla suçlanıyor.

Yine, "Türk Ceza Kanunu"nda diğer ülkelerin işgaline karşı olmanın yanlış olduğuna ilişkin bir maddeye rastlamadım. Elbette Türkiye hükümetinin Kıbrıs'ın işgaline karşı duran yurttaşlarına karşı nasıl bir tutum benimsediğini siyasal olarak biliyoruz. Ama bir iddianamenin bu çeşit bir olayda, *yasalarda hiçbir temeli olmayan* böyle bir suçlamayı içermesi, hem bir avukat, hem de bir demokrat olarak benim düşünme anlayışına göre terstir.

İddianamedeki suçlamaların en şaşırtıcı olanı ve gerçekten en şaşırtıcı olanı DİSK'in bir işçi örgütü olarak suçlanmasıdır!

52 DİSK yöneticisi bir işçi örgütünün liderleri olmakla suçlanıyor. İddianamenin bu akıl almaz bölümünü nasıl açıklıyorlar? Bunu, bir işçi örgütünün, tanımlı gereği bölücü olduğunu söyleyerek açıklıyorlar. Çünkü bu bir sınıf örgütüdür. Türk ulusunu sınıflara göre bölüyor diyorlar. Bir sendika örgütünün "yalnız işçileri değil, işverenleri de temsil ediyoruz" demesini beklemek nasıl bir işittir! İddianamenin bu bölümü, bütün ötekilerden daha hayret vericidir. Ama belki de en aydınlatıcı olanıdır. Çünkü, ileri sürülenlerin tümü siyasal suçlamalardır. Hepsi siyasaldır. Bu suçlamalar, hukuksal bir davanın temelini oluşturan bir iddianame olmaktan çok uzaktır. Hukuksal açıdan, gerçekte bir davanın gerekli olduğunu bile göstermiyor.

Şunu aklımıza yazalım: Bu dava, karşısında savaş yürütülmesi gereken haksız bir davadır. Ama yalnız bu değil. Esas olarak bu davanın *varlığı* sorguya çekilmelidir. İşin kökünden başlamalı, böyle bir davanın yürütülmesi için *hiçbir nedenin olmadığını* söylemeliyiz. Dava, 24 Aralık'ta kısa bir duyuruyla başladığından bu yana, 52 DİSK yöneticisinin, yasalara karşı tek bir suçunun olduğunu belirlemeyi başaramamıştır!

Çok uzatmayacağım. Üstünde durulmasını gerekli gördüğüm birkaç konuyu daha belirtmek istiyorum: Her davada sanıkların bir dizi güvenceye sahip olması gerektiği temel bir kuraldır. Ayrıca Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Bildirgesi'nin altına da imza atmıştır. Türkiye böylece belli uygulamaları benimsemeyi kabul etmiştir. Bunlar nedir?

Birincisi, bir davada sanıklara, kendilerine yöneltilen suçlamaları içeren yazılı bir metin önceden verilmelidir ve bu suçlamaların *yasalardaki temelleri*

belirtilmelidir. 52 DİSK yöneticisinin hiçbirine bu hak tanınmamıştır.

İkincisi, sanıklar avukatlarıyla götürülme konusunda. DİSK yöneticileri, avukatlarıyla ilişkileri kesilerek, dikenli tellerle örülü bir çeşit toplama kamplarıyla, ilkel koşullarda tutuldular.

Üçüncüsü, sanıklar savunma avukatlarını seçmekte özgür olmalıydılar. DİSK yöneticilerine bu özgür seçim hakkının tanınmadığını ve seçim kesinlikle engellendiğini gösteren deliller vardır.

Dördüncüsü, özellikle ölüm cezasının istendiği bir davada, sanıkların tek bir savunma avukatıyla sınırlanmaması gereklidir.

Beşincisi, sanıklara, aile ve arkadaşlarıyla görüşme ve dava süresince de mahkeme avukatıyla görüşme hakkı tanınmalıdır. 52 DİSK yöneticisinin davasında ise sanıklarla savunma avukatları arasında silahlı görevliler yer almaktadır.

Sonucusu ve en temel olanı, sanıkların sağlığının iyi olmasıdır. Bu davada bu hakkın çok ciddi olarak çiğnendiğine, sanıklara kötü davranıldığına ilişkin deliller vardır.

Görüldüğü gibi tüm bunlar uluslararası anlaşmalarla onaylanmış standartların çiğnendiğini gösteriyor. Ayrıca iddianame şu ana kadar, hukuksal olarak suç diye tanımlanabilecek tek bir ayrıntıyı bile ortaya koymamıştır. Mahkeme salonu geniş çapta silahlı askeri personelce işgal edilmiştir. Mahkemenin havası korkutucu ve baskı altında tutucudur.

Tüm bunlardan sonra başta sözünü ettiğim temel olguya geri dönelim. Temel olgu, 52 DİSK yöneticisinin idam cezasıyla yargılanmasıdır. Nasıl oluyor da 52 insan — 5 kişi olsaydı bile şaşırtıcı olacaktı — hepsi birden aynı davada, aynı iddianameyle, sonucu ölüm cezası olan bir yargılanmayla karşı karşıya bırakılabilir. Ve nasıl olur da bu insanların her biri bir sendika lideri olabilir. Ernie Roberts'ın da konuşmasında söylediği gibi, Batı dünyasında bu konu üstüne göreceli sessizlik, kesinlikle hayret vericidir. Başka bir ülkede 5 sendika yöneticisinin davası olsaydı Batı gazeteleri ve televizyonunda kesin bir bombardıman, büyük olay olurdu. Ama burada 52 sendika yöneticisi yargılanıyor ve Batı haber dünyasında bir sessizlik var. Demokratik olduklarını, insan özgürlüklerine yüksek bir ilgi duyduklarını ileri sürenler için bu olay, en dikkate değer bir utanç kaynağı olmalıdır.

Bu davada çok ciddi yasal bozukluklar olduğunu gösteren yeterli kanıt vardır. Ben bunlara değindim. Davanın bazı diğer özelliklerini yakında işiteceğimizi ümit ederim.